

Derfor oprettede man jo ogsaa 2 Slags Skoler ved Forordningen af 1814, en for Byerne, som man kaldte Borgerskolen, og en for Landet, som man kaldte Almueskolen, og det er først i de senere Aar, man har slaaet de to Begreber sammen, idet man nu har kaldt al Børneundervisning med det fælles Navn Folkeskolen. Det, at man stod vaaben- og værgeløs overfor, hvorledes den folkelige Undervisning skulde være, gjorde, at Undervisningen i Skolen blev saa forfærdelig kedelig, saa Børnene ikke gik med Glæde i Skole; der var for mange Børn i Skolerne, og Lærerne var for lidt interesserede og selv alt for uoplyste. Men ikke alene det; de kendte heller ingen anden Læremetode end den, der anvendtes i det eneste Forbillede, der fandtes i dette Land, ved Undervisningen i Latinskolen. Og det er jo en Kendsgerning, at det var en bedrøvelig Undervisning, man der meddelte, thi Lærerne ved de lærde Skoler var, og Lærerne ved Folkeskolerne, som havde dem til Forbillede, blev Hørere i Stedet for at være Lærere, og de indførte alt dette Eksamensterperi og Lektieremseri og Prygl, som var gængs i den lærde Skole. Derfor blev Folkets Interesse ikke tilstrækkelig vakt ved det store Fremskridt, der blev gjort, ved at man havde indført et almindeligt Skolevæsen for den store Befolkning, saaledes at ethvert Barn i dette Land dog skulde have nogen Oplysning, som kunde blive til Gavn og Glæde for hver enkelt i Fremtiden.

Det glædede mig derfor i Dag at høre, at det ærede Medlem Hr. Vilhelm Rasmussen var opmærksom paa og følte sig foranlediget til ved den Lejlighed, vi her staar overfor, at nævne den Udvikling, der senere skete herhjemme, den Gang man havde faaet indført Stænderforsamlinger, hvor der dog blev eet Sted her i Danmark, hvor man paa et Tidspunkt, da der ellers ikke var Talefrihed, Forsamlingsfrihed eller Trykkefrihed, maatte tale frit. Man kunde jo ikke lovgive, man kunde kun raadgive, men Ordet var dog frit i disse Forsamlinger, og det gav jo Anledning til, at Grundtvig tidligt slog til Lyd og tog til Orde for den smukke, geniale Tanke, han undfangede, at man skulde have en Skole ikke alene for Børn, men ogsaa for Ungdommen, men denne Skole skulde ikke være en Eksamenskole, ikke en Skole hvor Lektielæren er Nr. 1, men en Skole, hvor det frie Ord, det mundtlige Ord skulde sidde til Højborgs for derigennem ganske anderledes at tale Folk til Hjertet og vække deres aandelige Sans og aandelige Interesse for Oplysningens Værd. Og det glædede mig, at det ærede

Medlem Hr. Vilhelm Rasmussen i samme Aandedræt nævnte den Mand, der ogsaa fortjener at nævnes ved en Lejlighed som denne, den Mand, som førte Grundtvigs geniale Tanker om Højskolen ud i det praktiske Liv, nemlig den bekendte danske Skolemand Kristen Kold. Jeg ved nok, der har været velvillige Sjæle, der har villet gøre Løjer med mig, fordi jeg saa ofte holder Foredrag om Kristen Kold. Jeg har ogsaa set en Avis, der skrev, at Klaus Berntsen kan egentlig kun holde 2 Foredrag: det ene om Sokrates, det andet om Kristen Kold. Jeg skammer mig ikke over at have holdt Foredrag om disse to Foregangsmænd, disse to store Folkeoplysere, det er nok værd at høre om dem og tage Eksempel efter dem; det kan dog ogsaa hænde, at jeg holder Foredrag af anden Art, men jeg nægter ikke, at jeg har sat en Glæde og Ære i, at Kristen Kolds Navn ikke skulde gaa i Glemmebogen, for det er ham, der har ført Grundtvigs geniale Tanke om en Højskole ud i Livet og har sat den i System, som den skulde være. Thi Grundtvig tænkte sig en Statsskole, en Skole paa Sorø Akademi og for Sorø Akademis Midler. Jeg glæder mig over, at denne Tanke ikke blev realiseret. Jeg ved nok, at der er mange, der har en anden Opfattelse. Nej, det var en Lykke, at Kold begyndte i det smaa, i det stille og fik Grundtvigs Velsignelse og Bistand dertil. Da det viste sig, at han var en Mand i rette Tid og paa rette Sted, fulgte Grundtvig ogsaa hans Virksomhed med en saadan Opmærksomhed, at da man endelig en Gang ved et stort Vennemøde her i København i Midten af 60'erne fik Kold overtalt til at tale, hvad han ellers ikke var god at faa til — han havde sin Styrke i at tale hjemme og i smaa Kredse, men ikke offentligt i store Kredse —, gav Grundtvig denne Mand Ordet ved at sige: Jeg har bedt Kold, den folkelige Oplysnings Hovedmand, at give os en Skildring af, hvorledes han er kommet ind paa sin frugtbare Løbebane, og hvorledes han ser paa vort Skolevæsen. Og Grundtvig føjede til: Jeg har bedt denne Mand, hvad jeg aldrig har bedt nogen Taler om, at han ikke maa fatte sig for kort. Naar Grundtvig kunde se saadan paa Kristen Kold, maa ingen bebrejde mig, at jeg, der er en ganske lille Mand ved Siden af disse store Aander, med Glæde mindes Kold, ikke alene for det Arbejde, han har udført, men fordi jeg har haft den Glæde at sidde som Lærling paa hans Skolebænk. Det Indtryk, jeg fik af hans Undervisning, har jeg bevaret lige til denne Dag, og den Betragtning, jeg nu